Janina Kwiek-Osiowska

Wojciech Kudyba, twórca poezji religijnej

Religious and Sacred Poetry : An International Quarterly of Religion, Culture and Education 2/3, 185-204

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Religious and Sacred Poetry:
An International Quarterly
of Religion, Culture and Education
No. 3(7) July – August – September 2014
ISSN: 2299–9922 e-ISSN 2391-9418
pages 185 - 204

JANINA KWIEK-OSIOWSKA (Cracow, Poland)
E-mail: ninakwieko[at]interia.pl

Wojciech Kudyba, twórca poezji religijnej

Literackie i naukowe drogi Wojciecha Kudyby[1] konsekwentnie wiodą nas przez różnorodne obszary spotkania poezji i religii. Autor *Wierszy wobec Innego* (Sopot 2012) jest absolwentem filologii polskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a obecnie profesorem w Katedrze Literatury Współczesnej w Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wiele lat temu funkcjonował przede wszystkim w środowisku norwidologów jako autor rozprawy pt. *„Aby mowę chrześcijańską odtworzyć na nowo...". Norwida mówienie o Bogu* (Lublin 2000). Stopniowo przeniósł jednak swoje zainteresowania w stronę współczesności, publikując monografię pt. *Rana która przyzywa Boga. O twórczości poetyckiej Janusza St. Pasierba* (Lublin 2006), a także wiele artykułów dotyczących najnowszej poezji spod znaku *sacrum*. W artykule pt. *Poezja i religia po 1989 roku* (2014) napisał m.in.:

„Zmieniło się prawie wszystko: nie tylko mapa naszej poezji religijnej ale także sposób mówienia o relacji literatura – religia, postrzeganie religijności, a wreszcie miejsce religii w kulturze i komunikacji społecznej. Przed 1989 r. było inaczej. Dziś jest inaczej. Wraz ze śmiercią ks. Janusza Stanisława Pasierba (w 1993 r.) i ks. Jana Twardowskiego (2006) pewien sposób pisania wierszy religijnych stał się zamkniętym rozdziałem podręcznika. Z mapy polskiej nauki zniknął zasłużony Zakład Badań nad Literaturą Religijną KUL (który wciąż jest w fazie skomplikowanych przekształceń). Zmieniło się też coś, co można nazwać atmosferą. [...] Mieliśmy do czynienia z niezwykłym fenomenem: jak pokazują badania, stopień akceptacji dla Kościoła wynosił w końcu lat 80. ponad 90 proc. Ważny dokument zbliżenia rozmaitych środowisk do Kościoła stanowią ówczesne książki Adama Michnika – m.in. *Kościół. Lewica. Dialog* oraz *Z dziejów honoru w Polsce. Wypisy więzienne.* Świątynie i inne kościelne budynki stały się wówczas miejscami licznych spotkań literackich, tomiki z poezją religijną (m.in. wiersze ks. Jana Twardowskiego) rozchodziły się w setkach tysięcy egzemplarzy. Sytuacja zmieniła się jednak radykalnie po 1989 r. Na początku lat 90. wskaźnik akceptacji dla Kościoła gwałtownie opadł do ok. 40 proc. Jest rzeczą oczywistą, że cień rozmaitych antykościelnych

[1] Vide: *Wojciech Feliks Kudyba*, hasło [w:] Wikipedia, adres strony internetowej: http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Kudyba [dostęp: 04.07.2014]
Wojciech Kudyba, prof. UKSW dr hab., hasło [w:] Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, adres strony internetowej: http://www.wnh.uksw.edu.pl/node/279 [dostęp: 04.07.2014].

kampanii medialnych unosił się także nad kulturą literacką, zmieniał opinie i postawy, sprawiał, że w sferze literatury pozytywne odniesienia do religii łatwo mogły ulegać stereotypizacji i deprecjacji"[2].

(W. Kudyba, *Poezja i religia po 1989 roku,* „Fronda", 2014)

Świadomość dotyczącą procesów rządzących literaturą od początku Kudyba łączył z własnymi działaniami literackimi. W *Próbie życiorysu,* zamieszczonej w tomie pt. *W końcu świat* (Sopot 2014) napisał:

„Dość długo szukałem własnej drogi – może przez to [...], że raz po raz zdradzałem poezję z krytyką (literacką), krytykę z historią (literatury), historię z teorią literatury – chociaż kochałem je wszystkie."[3].

(Wojciech Kudyba, *Próba życiorysu,* [w:], idem, *W końcu świat*)

Dziś widać, że konsekwentnie wybrał wszystko, co wiąże się z poezją religijną. Jego twórczość poetycka rozpoczęła się, kiedy był już człowiekiem dojrzałym i w pełni ukształtowanym. Miał 26. lat, gdy debiutował w 1992 r. na łamach poznańskiego czasopisma OO. Dominikanów „W Drodze". Jego debiutancki tomik to *Wierność w małej rzeczy (*Lublin 1994), następnie wydał: *Zwykły porządek rzeczy* (Nowy Sącz 1997) i *Wiersze dla księdza Jana i innych bliskich osób* (Nowy Sącz 2000). Później pojawiły się książki w poetyckiej serii sopockiego czasopisma „Topos", z którym Kudyba jest związany od 2001 r. Mowa tu o zbiorach wierszy *Tyszowce i inne miasta* (Sopot 2005), *Gorce Pana* (Sopot 2008) oraz *Ojciec się zmienia* (Sopot 2011).

Artur Fryz w recenzji pt. *Wierność małym rzeczom. O twórczości Wojciecha Kudyby*[4], zacytował fragment jego wiersza:

„Jeśli trudno pozostać wiernym
Małym rzeczom – najprostszym
Poruszeniom Łaski, zwykłej

Poezji"

(Wojciech Kudyba)

A. Fryz (1999) zwrócił także uwagę na to, że cytowaną Kudybową frazę:

---

[2] W. Kudyba, *Poezja i religia po 1989 roku,* „Fronda" 2014 nr 1, s. 204.
[3] Idem, *W końcu świat,* Sopot 2014, s. 109.
[4] Artur Fryz [recenzja], *Wierność małym rzeczom. O twórczości Wojciecha Kudyby*, „Almanach Sądecki" [wyd. Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana". Oddział Nowosądecki, Nowy Sącz], rocznik 8: 1999, Nr 3 (28), s. 80.

„można potraktować jako motto przyświecające całej twórczości poetyckiej nowosądeckiego pisarza i krytyka literackiego. Jest to twórczość, w której postawa wierności temu, co w życiu zasadnicze i cenne, odgrywa zasadniczą rolę. Podmiot liryczny w wierszach W. Kudyby wielokrotnie przyjmuje postawę obrońcy podstawowych wartości – zagrożonych przez codzienny zgiełk. [...] Jego debiutanckie teksty – to właściwie utwory biblijne."[5].

(Artur Fryz, *Wierność małym rzeczom. O twórczości Wojciecha Kudyby*, „Almanach Sądecki", 1999)

Słowa te wskazują na specyfikę twórczości poetyckiej Wojciecha Kudyby, który jako poeta jest wnikliwym obserwatorem otaczającego go życia i ludzkich postaw, a przy tym równocześnie publicznie deklaruje się jako człowiek wierzący, dając swoimi wypowiedziami publicznymi (artykułami, książkami) dowody znajomość źródłowych tekstów dotyczących religii chrześcijańskiej, obeznanie w Biblii.

Wiara definiowana jest jako –

„przeświadczenia o prawdziwości dogmatycznych twierdzeń opartych na uznaniu ich za objawione przez Boga"[6].

(*Słownik języka polskiego*, pod red. Mieczysława Szymczaka, 1981)

W. Kudyba stawia sobie, moim zdaniem, za główny cel znalezienie właściwej drogi do czytelnika, który, jak Nike w wierszu Zbigniewa Herberta „waha się", lub który jest sceptycznie nastawiony do wiary, zgodnie z uproszczonym jej pojmowaniem jako czegoś przestarzałego i niepotrzebnego tzw. cywilizowanemu człowiekowi.

Wojciech Kudyba jako poeta szuka i eksperymentuje. Napisał w nocie *Od autora*, która poprzedza wiersze z tomu pt. *W końcu świat* następujący autokomentarz:

„próbowałem się zmienić, rozszerzyć własną przestrzeń wewnętrzną – kształtowały mnie zdarzenia, lektury, spotkania (z ciekawymi ludźmi), (kształcące) podróże, długie nieraz rozmowy. [...] Pewna część poprawek ma związek z troską o zmianę językowego wolumenu wiersza – [...], z troską o rozszerzenie sensu pojedynczych utworów poprzez wpisanie ich w pewne pasma archetypicznych obrazów. Jeszcze inne – z próbą powiększenia obszaru najbliższych kontekstów: biograficznych, geograficznych, literackich. [...] We wszystkich warstwach wypowiedzi lirycznej próbuję osiągnąć efekt poruszonej formy – chciałbym, aby była jednocześnie zachowana i przekroczona"[7].

(Wojciech Kudyba, *Od autora*, [w:] idem, *W końcu świat*, 2014)

---

[5] A. Fryz, ibidem.

[6] *Wiara* (hasło), [w:] *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, t. 3, PWN, Warszawa 1981, s. 690.

[7] W. Kudyba, *W końcu świat*, Sopot 2014, s. 5.

Moim zdaniem, swoje zamierzenia omawiany twórca poezji w pełni zrealizował. Wojciech Kudyba jest takim poetą, który wprost i bezpośrednio nie przekazuje swoich refleksji nad otaczającym go światem, nad stosunkiem Boga do człowieka, człowieka do Boga i człowieka do człowieka, czy stosunkiem człowieka do otaczającej go natury stworzonej przez Boga. Moim zdaniem, jego poezja religijna jest twórczością „innowacyjną" formalnie, wysublimowaną, intelektualną i wymagającą od czytelnika posiadania pewnego, określonego zasobu wiedzy. Modelowy czytelnik religijnej poezji Kudyby powinien mieć zdolność odczytywania tekstów oraz ich podtekstów, nadto – umiejętność snucia refleksji. Kudyba w swojej książce o Norwidzie pokazywał, że poeta – dążąc do odnowy „mowy chrześcijańskiej" – unika leksyki religijnej, szuka pośrednich sposobów ekspresji. Wydaje się, że sam postępuje podobnie we własnej praktyce poetyckiej. Poniżej cytuję przykłady z wierszy zawartych w tomie pt. *W końcu świat* (Sopot 2014), podając w nawiasach tylko tytuły cytowanych wierszy z tego tomu.

Choć wiersze W. Kudyby są na pewno religijne, to jednak niezbyt często pojawia się w nich słowo „Bóg". Częściej zastępują je **synonimy**, zaznaczone pisownią z wielkiej litery; np.:

„mozaika Pana" (*Mozaika*); „Spięte żebrami mostów dzielnice są jak Twoje Ciało" (*Kraków*); „powoli stawać się stolicą Pana" (*Stolica*); „Nasz Ojciec – który jest / Którego nie mamy" (*Wiatr*); „wielki Pan, nasz Ojciec" (*Ziemia*);

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Pojawiają się także **symbole** w tak skonstruowanych kontekstach słów, że łatwo je rozszyfrować:

np. w wierszu *Wiatr* symbolem Boga jest **wiatr:** „Nie można Go zobaczyć [...] Nie pozwala się chwytać, zamykać, rozumieć / Wywołać z ognia, z grobu / Z czarnych dziur, z powietrza" (*Wiatr*); w wierszu *Ziemia*: „Może jest szeptem, Niesłychanym / Wiatrem w kominie" (*Ziemia*). **Kościół:** „Byliśmy Kościołem (*Tomaszów*); „Był to wóz siana, był to Kościół" (*Wóz siana*); „Łączą w mistyczny Kościół nasze drobne kości" (*Sromowce*); dość popularnym symbolem Boga jest też wyraz **słowo:** „I Słowo, przez które wszystko, co się stało, trwa" (*Kraków*); „Jest noc i każde słowo / Może stać się iskrą" (*Dom*); „Słowa nas opuszczają, wchodzą w głąb ogrodu" (*Miejsce*); „Jak łatwo Słowo może stać się miastem!" (*Mała ojczyzna*); funkcję tę mogą też pełnić wyrazy: **miasto** w kontekstach: „w końcu staje się miastem; Jest naszym miastem" (*On będzie miasto*); „Jesteś miastem: dalekim, bliskim miejscem zamieszkania; A przecież jesteś miastem. Tak, mieszkamy w tobie" (*Kraków*); „Kręcą się srebrne miasta, błądzą czarne drogi; Słońce wypala miasto / Dziecko je trzyma na dłoni" (*Kamień*); „ziemia ma w końcu gwiazdę / Koniec świata – miasto (*Gwiazda w końcu świata*); **dom**: „Szuka się domu" (*Koliba*); „Być może jest domem; Zdarza się jednak, że nie przestając być domem, / Staje się płomieniem" (*Dom*); „w domach, / które stały się ogniem" (*Widok ze Sralówek do doliny ucichłej*) itp.

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Po tych rozważaniach można już odpowiedzieć poecie na pytanie: ***Kim jest ten, który jest?*** – zawarte w wierszu *Woda* –

*„**wszystkim,** czyli sobą i tym, co sam stworzył"* (*Woda*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

By współczesnemu czytelnikowi uświadomić, że czy on to akceptuje, czy nie - żyje w świecie stworzonym przez siłę nadprzyrodzoną, siłę wszechmocną i niepowtarzalną, a czy nazwiemy ją Bogiem, Allachem, Buddą itp., to nie można nazwać jej materią, bo wszelkie doświadczenia naukowców wszechczasów, tego nie potwierdzają.

By współczesnemu czytelnikowi przybliżyć problemy przemijania, Poeta ludzkie życie i przemijanie utożsamia z **wędrówką** i wszystkim, co się z nią kojarzy, jako symbole: co prezentują np.: cytaty:

„Ruch bywa wtedy tańcem / Wędrówka – słuchaniem (*Rozmowa*); „Być może jest tylko to: / Niecierpliwa wędrówka do Świętego Miasta" (*Wstępowanie*) i związane z nią: „Dokąd prowadzi droga? Dokąd podróż wieczna / Przez Czas? Droga jest zaufaniem" (*Dzieci*); „puste, długie, sine drogi [...] nie kończą się domem (*Miasta*); „droga wpada w ciemność" (*Ziemia święta*); „Dukt do Częstochowy" (*Środek i obwód*); „Potem tylko dukt drogi; Wstępując do Tyszowiec" (*Wstępowanie*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

W podobnej konwencji prezentuje Poeta **modlitwę**, który to wyraz pojawia się rzadko i to często w odniesieniu nie do człowieka, np.

„modlą się lipy w alejach kościoła" (*Dzieci*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

W funkcji tego wyrazu pojawia się najczęściej słowo **'rozmowa':**

„Miasta w środku ziemi [...] Są, jak trudna Rozmowa, zawsze nieskończona" (*Środek i obwód*); „Gdyby chciał, mógłby stać się [...] Rodzajem wieczornej rozmowy" (*On będzie miasto*); „Wiosenna Rozmowa jest jak lasy Umbrii" (*Alwernia*); „Rozmowa jest jak podróż, jak szukanie miejsca / w ruchu" (*Rozmowa*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Opisy przyrody, stanowiące u omawianego Poety nie tylko tło, ale przede wszystkim elementy przekazywania pewnych myśli i skłaniania do snucia określonych refleksji; są one bardziej reminiscencjami, niż opisami, akcentują przyrodę

przez oddawanie różnych odczuć jej odbioru (zapach, kolor, wrażenia), poprzez jej fragmentaryczne wymienianie, np.:

„Zapach dzikich, nieznanych traw; Wielkie tęczowe owady; szeroki pień wierzby - zawsze taki sam // Długie, wąskie mokre liście, mokra kora gałązek" (*Mozaika*); „Dziś pracowałem przy klombie, w środku była róża. / Ogród zmieniał kolory [...] róża jest kwitnieniem [...] w róży nie ma siebie" [*List (II)*]; „Czym był ten las liściasty, ta rozmowa / Szelest, ten szmer, trzask chrustu, zawodzenie czajki / Ten grząski grunt, niepewność, turzyce, kaczeńce [...] Czym była leśna rzeka? [...] Z brzegami w ostach, w szuwarach / Z pijawkami w głębi; wiersz nosi tytuł" (*Las*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

To nie zachwyt nad pięknem przyrody, to lustrzano-przyrodnicze odbicie, to tło, szarego, ciężkiego, ludzkiego życia. Ale to także dowód na Autorską znajomość, dogłębną, „od podszewki", świata przyrody, to oddzielny temat tej poezji.

O dogłębnej znajomości źródłowych tekstów religijnych i polskiej poezji świadczy świat aluzyjnych nawiązań poety do

- szeroko rozumianej sfery związanej z **wiarą**, na co wskazują liczne cytaty:

„Szepcze srebrny Cedron / Nocą po Gorcach"; „Błyszcz lśni jak Tabor"; „W Jamnej Dunajec stawał się Jordanem Drzewa stały się podobne do aniołów"; „W Jamnej jedliśmy chleb i ryby z Panem"; „Wypala glinę – wielki Pan, nasz Ojciec"; „prosta przypowieść może być o perle"; „ślad kredy na nad drzwiami w mieszkaniach"; „ktoś, kto się przeżegnał"; „Kain, Abel, Noe / Abraham i Izaak, Józef, Syn Jakuba - / To mógł być każdy z nas"; „wpada do obory / I w żłobie krów, tam, gdzie Bóg złożony / Cierpiał i błogosławił, gdzie miejsce naszej jest obrony" (*Przed złem*);

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- **literatury** – w postaci licznych cytatów, miej lub bardziej znanych, z wierszy mistrzów pióra, np.:

„Nie mogliśmy się zbudzić i sen nieprzespany / Twardy wciąż nas morzył"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

(z *Trenów* J. Kochanowskiego, utworu, który zawiera w swym cyklu i *Tren X* – pełen zwątpienia, pod wpływem doznanego nieszczęścia – w Boską miłość człowieka); i aluzyjnych cytatów:

„byliśmy jak mozaika Pana / Jak żywe kamienie"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

(odwołanie się do powieści Aleksandra Kamińskiego pt. *Kamienie na szaniec* i słów:

„Jak kamienie przez Boga rzucane na szaniec"

(A. Kamiński)

pochodzących z wiersza *Testament mój* J. Słowackiego, zawierającego zdanie, również stanowiące marzenie W Kudyby:

„Jednak zostanie po mnie ta siła fatalna [...] i was, zjadacze chleba – w aniołów przerobi")

(J. Słowacki);

„Żadnego kurhanu"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

(żadnej wskazówki). To odwołanie się do Adama Mickiewicza *Stepów Akermańskich* obrazujących koncepcję wędrówki w ujęciu poety;

„Wielka, szara, naga"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

to aluzja do słów z wiersza Mirona Białoszewskiego:

„Została po nim tylko /szara / naga / jama / szara naga jama"

(M. Białoszewski, *„Ach, gdyby nawet piec zabrali... " Moja niewyczerpana oda do radości*)

W utworze M. Białoszewskiego zawarta jest idea wyrażona także później w wierszu omawianego tu poety: wszelkie nieszczęścia przeminą, są one do przeżycia i jak w oryginalnej pisowni „szaranagajama" – zabliźnią się);

„Wielki młyn miele piasek / Rzeka wznosi domy / Słońce wypala miasto"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

to odwołanie się do rozdziału *Szklane domy* i bliskiej W. Kudybie – jego idei, z *Przedwiośnia* S. Żeromskiego).

„Czeka u wrót doliny"

(Z. Herbert, *U wrót doliny*).

W wierszu Z. Herberta mowa jest o końcu świata, w podobny sposób opisuje później ten temat eschatologiczny W. Kudyba.

By obraz nowatorstwa utworów W. Kudyby był pełny, należy jeszcze odkryć inne cechy jego poetyckiego warsztatu, którego tworzywem jest nasz polski język. Autor, we wprost niewiarygodnie różnorodny sposób i dla różnych celów, korzysta z różnych odmian polszczyzny, np., aby w poezji tej każdy czytelnik mógł znaleźć coś, co dobrze zna, co jest mu bliskie, wprowadza On elementy ludowości, na co zwraca uwagę językoznawczyni Jadwiga Puzynina, pisząc:

„Nowością są (głównie) w *Gorcach Pana* elementy ludowości, obecne w tytułach jego wierszy, np. w tytułach, takich, jak *Pieśniczka o dzikiej róży (*są też *Pierniczki: o barankach, wieczorna* i *poranna), Bajdała o Bukowinie, Idzie dysc, Cuda, wianki* . (Te dwa ostatnie żartobliwe tytuły, co też jest ciekawym zabiegiem, poeta zderza z treściami poważnymi i wyrażonymi zupełnie nie ludową formą.) Elementami ludowej stylizacji są pojawiające się w tekstach wierszy gwarowe słowa, takie jak: *fujawica* 'zamieć', *mojki* 'młode odrosty drzew iglastych', *strągi* 'zagrody dla owiec'; elementami stylizacji są także ludowe nazwy roślin (używane w okolicach południowej Polski) jak *psiarki* 'górskie liche trawy', *skorusyna* 'jarzębina', *wiechlina* 'rodzaj trawy występującej w Gorcach'. Poeta wprowadza też, tematy i obrazy charakterystyczne dla myśli i twórczości ludowej; śledzi obecność tak ważnego dla niego wątku więzi z Bogiem w pobożności i fantazji ludowej."[8].

(Jadwiga Puzynina, *O poruszającej poezji Wojciecha Kudyby*, 2013)

Poeta sięga też do języka potocznego wprowadzając np. słowa „burdele"; a „maluczkich" tego świata i lekko niepełnosprawnych „obdarza" (co mnie osobiście zabolało) m.in. wulgarnymi nazwiskami-przezwiskami „Pierdoła" i „Pierdzimek" lub pisze o nich negatywnie: „muchy nabzdyczone, kąśliwe".

Autor czerpie z bogatego zasobu ludowych przysłów i powiedzonek, przytaczając je lub aluzyjnie wspominając:

„zagapieni, z otwartymi ustami", „gryzie się sumienie", „sądny dzień", „cuda-wianki", „kopie pod nami dołki", „kładzie fundamenty", „chuchać na zimne", „biegać jak z pęcherzem".

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Pewnym zaskoczeniem są skojarzenia w typie turpistycznego ukazywania piękna brzydoty, brzydoty też stworzonej przez Boga. Autor używa wyrazów wprost brzydkich i niemiłych, nazywających kalectwa, choroby, zjawiska i, np. przedmioty odrażające, zniszczone, naznaczone piętnem rozkładu, symbolizujące śmierć, włączając je w zakres języka poetyckiego:

---

[8] J. Puzynina, *O poruszającej poezji Wojciecha Kudyby,* „Poradnik Językowy", r. 2013, nr 5.

„nawet padlina staje się kwitnącym sadem"; „komposty śmieci mogą służyć światłu"; „zjadaliśmy cuchnące resztki"; „kładą nas wolno na lipowych marach"; „z czarną rzepą, z padliną w środku"; „Wspaniałą kulę łajna".

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Spośród tropów, czyli środków artystycznych, W. Kudyba preferuje przede wszystkim:

- **wyliczenia,** też odmienne od popularnych wyliczeń (nie wylicza jednolitych, np. nazw roślin, rzek, miast, zjawisk przyrody), ale tworzy **wyliczenia** zupełnie **różnorodne**, np.:

„On będzie odtąd znakiem, zamkiem, wichrem, gońcem"; „Złączyć milczeniem, głazem, trawą, gwiazdą zaranną / Pustynią, wężem, drzewem z Ziemią Obiecaną" (*Droga*);

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- **wyliczenia z powtórzeniami anaforycznymi**:

„Z gniazdek, z pustych orzechów / Z liści, z czarnych grzybów [...] z leniwych malin [...] // Z mrowisk [...] Z podziemnych gospodarstw [...] Z dziur [...] // Z grobu, z morwowego sadu /Z drzewa [...] // Z dalekich dolin do domu [...]" (*Marnotrawny*); „Mogło się wydawać / Że nie ma wyjścia / Że mieści się w głowie / że jest skończony" (*Ogród klasyków*);

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- **wyliczenia z porównaniem**:

„Są prawie wszyscy [...] Jak owce, wełniste chmury, kłębiaste cietrzewie / Łagodny ogień, szorstki, czuły wiatr na mokrym niebie" (*Tam*);

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- **metafory o specyficznych skojarzeniach**:

„w chłodnym zamku duszy"; „sznurówka drogi"; „powietrze staje się obłokiem, Światłem"; „smuga śladów"; „obłok, który jest budowlą i miastem"; „kładliśmy ręce i nasze milczenie"; „schyla się pod dłonią wiatru"; „w miejscu uniesień"; „przejrzysty szyfr śniegu"; „płyną ulicą miarowe sylaby pismaków";

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- i ich odmiana – **uosobienia**, które są **symbolem jedności** ludzi, zwierząt, roślin, zjawisk itp.:

„Wolno szła mgła"; „w melancholijnej mgle"; „żal nas ogarniał / Niewysłowiony, milczał, targał / Bez słów, wciąż ginął, znów wybuchał";

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- porównania z dziwnymi skojarzeniami:

„posłaniec cierpliwy jak skała"; „widły jak korzenie"; „schody jak świder, na wysoką chmurę / Która [...] zniża się dla nas / Jak deszcz, jak zwinne sieci Pana"; „Z duszą na ramieniu / Ciężką jak żółty księżyc / Jak drogie kamienie"; „Wielki Wyrzucie [...] jesteś jak żar, jak ogień, który nam z nieba spadł"; „wielka zawierucha / Szumi jak płacz, jak łzy Chrystusa"; „Drzewa stały się podobne do Aniołów";

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- pytania retoryczne (zupełnie podobne do tych z *Trenu X* J. Kochanowskiego) wynikające z poszukiwania Boga:

„Może jest w ziemi [...] może na cmentarzu. // Może jest szeptem, może Niesłychanym / Wiatrem w kominie, może chodzi w chmurach [...] Może się czasem śni, [...] kładzie fundamenty / W ciemności, w ziemi wznosi miasto złote / Wypala glinę – wielki Pan, nasz Ojciec." (*Ziemia*).

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Ciekawe są też np.:

- sentencje o charakterze filozoficznym typu:

„Woda daje - życie, Światło – przemijanie, pełne kształty – sens"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

- skojarzeniowe zestawienia:

„To nie był śnieg, lecz wielki spokój"; „Nie był to mrok, lecz straszna skrucha"; „To nie był grom, lecz długa spowiedź"

(W. Kudyba, *W końcu świat*)

Poniżej przytoczono wypowiedzi krytyków o Kudybowej poezji. Cytaty te przeważnie zostały zgromadzone przez poetę jako dodatek do wierszy w jego tomie poezji pt. *W końcu świat* (2014).

Wszystkie cytowane powyżej zabiegi twórcze (tropy artystyczne) W. Kudyby prowadzą do wniosku, że jego poezje charakteryzują – jak to zauważył w swoim artykule Przemysław Dakowicz –

„jedność obrazu i myśli, tożsamość treści i formy, jakaś zaskakująca, tak rzadko występująca we współczesnej poezji wewnętrzna harmonia, czyniąca wszystkie elementy dzieła koniecznymi [...] bogactwo obrazowania, wielość przedmiotów, miejsc, krajobrazów wydarzeń z przeszłości, z prawdziwym ziemskim gąszczem, labiryntem znaczeń, w którym czytelnik porusza się niejako oszołomiony, odurzony kształtami, barwami, zapachami, by ostatecznie dać się poprowadzić do »środka«, do »centrum«"[9].

(Przemysław Dakowicz, *Potrzeba całości,* „Tygiel Kultury", 2005).

Adrian Gleń dodał, że

„Nasze widzenie świata, uczy nas W. Kudyba zależy (w dużej mierze) od pozycji ciała niepowtarzalnej i momentalnej faktury barw wyznaczonych przez stany światłości. [...] Problem usytuowania człowieka względem świata widzę jako jeden z podstawowych w refleksji W. Kudyby."

(Adrian Gleń)

Znany teoretyk literatury i *sacrum* Stefan Sawicki zwrócił ponadto uwagę na to, że

„W wierszach W. Kudyby charakterystyczny jest autorski sposób prezentacji ewokowanej w nich rzeczywistości, który można by paradoksalnie nazwać symbolizmem realistycznym. [...] Sieć skojarzeń nie pozostawia wątpliwości, że chodzi tu o rzeczywistość, na którą wskazuje semantyka Pisma, zwłaszcza Ewangelii, a przecież nie narusza to naszego poczucia, że jesteśmy tu u siebie"[10].

(Stefan Sawicki, *„Gorce Pana", czyli próba neosymbolizmu*, 2009)

Z kolei według Krzysztofa Lisowskiego –

---

[9] Przemysław Dakowicz, *Potrzeba całości,* „Tygiel Kultury" 2005, nr 7-9. Cyt. za: W. Kudyba, *W końcu świat.*

[10] Stefan Sawicki, *„Gorce Pana", czyli próba neosymbolizmu*, [w:] *Słowa i metody. Księga dedykowana profesorowi Jerzemu Święchowi,* pod red. A. Kochański et al, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2009, s. 605.

„Poszczególne wiersze [...] W. Kudyby można traktować jak rozpisane na cząstki misterium wtajemniczania i objaśniania"[11].

(Krzysztof Lisowski, *Przemiany ojca,* „Nowe Książki", 2011, nr 6).

K. Lisowski na temat W. Kudyby dodał przy tym, że

„[...] potrafi te najważniejsze sprawy egzystencjalne «uzwyczajnić» poprzez stosowanie języka konkretnego, dykcji pełnej uważności, czułości dla detalu. A to sztuka, która nie zawsze udaje się nawet największym poetom"[12].

(Krzysztof Lisowski, *Przemiany ojca,* „Nowe Książki", 2011, nr 6).

Poezje W. Kudyby dla niektórych krytyków są ucztą intelektualną i bodźcem do refleksji różnego typu. Ze względu na oryginalność w ujmowaniu tajemnic świata i bardzo świadome wykorzystywanie języka jako tworzywa literackiego można tego poetę religijnego zaliczyć w poczet znaczących postaci polskiej literatury współczesnej.

Abstrakt (Streszczenie) po polsku / Abstract (Summary) in Polish:

Autorka opisuje osobę Wojciecha Kudyby, naukowca i poetę religijnego, w sposób ogólny próbując scharakteryzować jego poetycki dorobek twórczy na podstawie kilku książek. Podjęte analizy prowadzą do konkluzji na temat literackich środków stylistycznych, stosowanych przez W. Kudybę. Przykłady używanych przezeń tropów artystycznych autorka wylicza, podając w zestawieniach tytuły wierszy (utworów) z poszczególnych tomów, które zawierają dany typ chwytów literackich. Analiza ma charakter przeglądowy.

Słowa-klucze:

kultura chrześcijańska, literatura chrześcijańska, polska poezja religijna, polska poezja metafizyczna, polska liryka XX wieku, polska liryka XXI wieku

The title in English:

Wojciech Kudyba, the Author of Religious Poetry

[11] Krzysztof Lisowski, *Przemiany ojca,* „Nowe Książki", 2011, nr 6.
[12] Ibidem.

Abstract (Summary) in English / Abstrakt (streszczenie) po angielsku:

The author describes Wojciech Kudyba, a scholar and a religious poet, trying to characterize his poetic output on the basis of a few books. The analyses carried out in the book lead to the conclusions referring to the stylistic devices used by Wojciech Kudyba. The examples of the poet's artistic tropes are enumerated by the author who in her specifications provides the titles of the poems published in particular volumes along with the information about a particular type of literary devices found in these poems.

[English translation by Teresa Bela]

Key words:

Christian culture, Christian literature, Polish religious poetry, Polish metaphysical poetry, Polish lyrics of the 20th century, Polish lyrics of the 21st century

Wybrana bibliografia / Selected Bibliography / Selected Literature:

Bibliografia podmiotowa (literatura źródłowa) /
Primary bibliographical sources:

Kudyba Wojciech, *Poezja i religia po 1989 roku,* „Fronda" 2014 nr 1, s. 204.
Kudyba Wojciech, *W końcu świat,* Sopot 2014.

Bibliografia przedmiotowa (opracowania) /
Secondary bibliographical sources:

Dakowicz Przemysław, *Potrzeba całości,* „Tygiel Kultury", r. 2005, nr. 7-9.
Fryz Artur, *Wierność małym rzeczom. O twórczości Wojciecha Kudyby*, „Almanach Sądecki" [wyd. Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana". Oddział Nowosądecki, Nowy Sącz], rocznik 8: 1999, Nr 3 (28), s. 80.
Lisowski Krzysztof, *Przemiany ojca,* „Nowe Książki", 2011, nr 6.
Puzynina Jadwiga, *O poruszającej poezji Wojciecha Kudyby,* „Poradnik Językowy", r. 2013, nr 5.
Sawicki Stefan, *„Gorce Pana", czyli próba neosymbolizmu*, [w:] *Słowa i metody. Księga dedykowana profesorowi Jerzemu Święchowi,* pod red. A. Kochański et al, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2009, s. 605.
Wiara (hasło), [w:] *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, t. 3, PWN, Warszawa 1981, s. 690.
Wojciech *Feliks Kudyba*, hasło [w:] Wikipedia, adres strony internetowej: http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Kudyba [dostęp: 04.07.2014]
Wojciech *Kudyba, prof. UKSW dr hab.*, hasło [w:] Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, adres strony internetowej: http://www.wnh.uksw.edu.pl/node/279 [dostęp: 04.07.2014].

Information about the Author

Information about the Author in English:

Janina Kwiek-Osiowska (b. 1937), Ph.D. in Polish linguistics. She attended the Pedagogical Secondary School in Nowy Sącz (left it in 1954) and pursued a course of studies in Polish Philology in The Higher School of Pedagogy, graduating in 1958 (her M. A. thesis *Dorobek kulturalno-językowy Stanisława Szobera* [Stanisław Szober's cultural and linguistic output] was written under the supervision of prof. Stanisław Jodłowski). In 1972 she obtained a doctoral degree from the Faculty of Humanities of the Higher School of Pedagogy, having written a dissertation under the supervision of Prof. Stanisław Jodłowski entitled: *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* [The development of the Polish adverbial phrase of manner]. She was a teacher of Polish at the Maria Konopnicka Secondary School in Nowy Sącz (1959-81), a specialist in methods of teaching of the Polish language and literature at the Centre of Teachers' Professional Advancement (1981-89), a member of the Polish Linguistic Society, of the Society of the Polish Language Lovers and of the Authors' Society ZAIKS. She is the author of many books, such as : *ABC polskiej gramatyki,* [An ABC of Polish grammar], *Leksykon szkolny* [A school lexicon] (Warszawa, 1992, 1994), *Autorów sądzą ich dzieła* [The authors are judged by their works], *Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* [An anthology of poems about Polish writers and their work], (4 volumes; Kraków 2000, 2001, 2002; the remaining work that has not been published includes 17 volumes ; the manuscript is in the Jagiellonian Library), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* [The Blessed Kinga and the Nowy Sącz Region] (Kraków, 1986), *Dzieje Polski w w literaturze pięknej i źródłach historycznych: Materiały pomocnicze do nauczania historii* [The history of Poland in literature and in historical sources. Auxiliary materials for teaching history], Part I (Kraków, 1986) and Part II (Kraków, 1989) *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w szkole średniej (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami)* (Krakow 1984) [Elements of Polish historical grammar in the secondary school. Texts and exercises], *Innowacje jezykowe w nauczaniu szkolnym* (Krakow, 1988), [Linguistic innovations in school teaching], *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* (Wroclaw-Kraków 1978), [Lovers and defenders of the Polish languge], *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* (Kraków 1987), [Teaching Polish at school in a slightly different way], *Poeta wiecznie żywy: Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej- w 130 rocznicę śmierci* (Krakow, 1985), [Adam Mickiewicz and his work in Polish poetry – on 130th anniversary of the poet's death], *"Słowo jako narzędzie ułomne...": Materiały pomocnicze do „Nauki o jezyku" dla polonistów szkół ponadpodstawowych. Praca zbiorowa.* (Kraków 1994), ["The word as a an imperfect tool...". Auxiliary materials for 'the study of the language' subject for the teachers of Polish above the primary school level], *Szkolna terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów* (Kraków 1988) [School terminology of the study of the language (in a systematic order) for teachers and pupils], *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* (Kraków, 1990), [Selected topics from the study of the language and of descriptive poetics in schools above the primary level], *Ziemio moja sądecka: antologia poezji i prozy* (Krakow, 1991, 1993, 2010) [My Nowy Sacz homeland: an anthology of poetry and prose]. She edited a few little volumes published in the Polish Love Lyric Series, such as *Erotyki* (Erotic verse] by Adam Mickiewicz (Kraków 1992, 1994), *Erotyki* by Kazimierz Przerwa-Tetmajer (Kraków, 1993), *Erotyki* by Łucja Danielewska (Krakow 1994), *Erotyki* by Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (Krakow 1885), *Erotyki* by Władysław Broniewski (Kraków 1997). She is also the editor of two unpublished volumes of contemporary Polish religious poetry : *Pocieszycielko nasza* [Our Comforter – a selection of Marian poetry], *Poetyckie 'wadzenie się' z Bogiem* (wybór wierszy chrzescijańskich) [Poetic 'wrestling' with God] – a selection of Christian poetry], and an unpublished anthology of verse about Chopin: "*Kształtem miłości piękno jest ": Wybór*

wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze ["Beauty is the shape of love": a selection of poems by Polish poets on Fryderyk Chopin, his work and his performance.] The typescript, illustrated with notes from his music sheets, is in the Chopin Museum in Żelazowa Wola. Dr Kwiek-Osiowska is also the author of the methodology book, entitled "*W mojej Ojczyznie-polszczyznie": Kompendium wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami.* ["In my Polish language that is my homeland": a compendium of the Polish language with exercises and illustrating texts] – the manuscript is in the Jagiellonian Library.

[English translation by Teresa Bela]

Information about the Author in Polish / Informacja o Autorce po polsku:

Janina Kwiek-Osiowska (1937-), PhD, dr nauk humanistycznych w zakresie języka polskiego (językoznawstwo), językoznawczyni, pedagożka, abiturientka Liceum Pedagogicznego w Nowym Sączu (1954), absolwentka studiów filologii polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (V 1958, promotor: prof. Stanisław Jodłowski), autorka pracy magisterskiej pt. *Dorobek kulturalno-językowy. Stanisława Szobera* (Kraków 1958), uzyskała stopień doktora w Wyższej Szkole Pedagogicznej na Wydziale Humanistycznym na podstawie dysertacji pt. *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* (Kraków, II 1972, promotor: prof. St. Jodłowski), nauczycielka języka polskiego II LO im. M. Konopnickiej w Nowym Sączu (1959-1981), metodyczka-polonistka w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie (1981-1989), członkini Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Stowarzyszenia Autorów ZAIKS, autorka książek, m.in.: *ABC polskiej gramatyki. Leksykon szkolny* (Warszawa 1992, 1994[2]), *„Autorów – sądzą ich dzieła...". Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* (cztery zeszyty, Kraków 2000, 2001, 2002, całość niewydana – 17 zeszytów, maszynopis w Bibliotece Jagiellońskiej), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* (Kraków 1986), *Dzieje Polski w literaturze pięknej i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 1.* (Kraków 1985), *Dzieje Polski w literaturze i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 2* (Kraków 1989), *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w szkole średniej. (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami)* (Kraków 1984), *Innowacje językowe w nauczaniu szkolnym* (Kraków 1988), *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* (Wrocław-Kraków 1978), *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* (Kraków 1987), *Poeta wiecznie żywy. Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej – w 130 rocznicę śmierci* (Kraków 1985), *„Słowo jako narzędzie ułomne...". (Materiały pomocnicze do „Nauki o języku" dla polonistów szkół ponadpodstawowych). Praca zbiorowa* (Kraków 1994), *Szkolna terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów* (Kraków 1988), *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* (Kraków 1990), *„Ziemio moja sądecka...". Antologia poezji i prozy* (Kraków 1991, 1993[2], 2010[3]). Redagowała tomiki z serii Biblioteczki Polskiej Poezji Miłosnej. W jej ramach opracowała: *Erotyki* Adama Mickiewicza (Kraków 1992, 1994[2]), *Erotyki* Kazimierza Przerwy-Tetmajera (Kraków 1993), *Erotyki* Łucji Danielewskiej (Kraków 1994), *Erotyki* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej (Kraków 1995), *Erotyki* Władysława Broniewskiego (Kraków 1997). Redaktorka dwóch nieopublikowanych antologii współczesnej polskiej poezji religijnej: *Pocieszycielko nasza...* (wybór wierszy maryjnych), *Poetyckie „wadzenie się" z Bogiem* (wybór wierszy chrześcijańskich) oraz niewydanej antologii chopinowskiej pt. *„Kształtem miłości piękno jest...". Wybór wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze* (maszynopis w Muzeum Chopina w Żelazowej Woli, ilustrowany nutami z jego utworów). Autorka książki metodycznej pt. *„W mojej Ojczyźnie-polszczyźnie". Kompendium wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami* (maszynopis w Bibliotece Jagiellońskiej).

Informace o autorce v češtině / Information about the Author in Czech:

Janina Kwiek-Osiowska (nar. 1937), PhD, doktorka humanitních věd v oblasti polského jazyka (jazykovědy), jazykovědkyně, pedagožka, abiturientka Pedagogického lycea v Novém Sonči (Nowy Sącz, 1954). Vystudovala polskou filologii na Vysoké škole pedagogické v Krakově (v r. 1958, vedoucí práce: prof. Stanisław Jodłowski), autorka magisterské práce *Dorobek kulturalno-językowy Stanisława Szobera* („Jazykově-kulturní dílo Stanisława Szobera", Krakov 1958), obhájila doktorát na Vysoké škole pedagogické na Fakultě Humanitních studií prací *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* („Vývoj polského příslovečného určení způsobu", Krakov, II 1972, vedoucí práce: prof. St. Jodłowski), profesorka polštiny na II LO (všeobecně vzdělávacím lyceu) M. Konopnické v Novém Sonči (1959–1981), metodička-polonistka w Centru vzdělávání učitelů v Krakově (1981–1989), členka Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (Polského jazykovědného sdružení), Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (Sdružení přátel polského jazyka), Stowarzyszenia Autorów ZAIKS (Sdružení autorů ZAIKS), autorka knih, mj.: *ABC polskiej gramatyki. Leksykon szkolny* („ABC polské gramatiky. Školní lexikon", Varšava 1992, 1994), *„Autorów – sądzą ich dzieła...". Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* („Autory soudí jejich díla...". Antologie poezie o polských spisovatelích a jejich tvorbě, čtyři sešity, Krakov 2000, 2001, 2002, celek nevydán – 17 sešitů, strojopis v Jagellonské knihovně), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* („Blahoslavená Kinga a země sončská", Krakov 1986), *Dzieje Polski w literaturze pięknej i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 1.* („Historie Polska v krásné literatuře a historických pramenech. Příručka k výuce historie, 1. část", Krakov 1985), *Dzieje Polski w literaturze i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 2* („Historie Polska v krásné literatuře a historických pramenech. Příručka k výuce historie, 2. část", Krakov 1989), *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w szkole średniej. (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami)* („Prvky historické gramatiky polštiny na střední škole. Příručka s cvičeními", Krakov 1984), *Innowacje językowe w nauczaniu szkolnym* („Jazykové inovace ve školní výuce", Krakov 1988), *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* („Přátelé a obránci polštiny", Vratislav – Krakov 1978), *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* („Jazykověda na střední škole poněkud netradičně", Krakov 1987), *Poeta wiecznie żywy Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej – w 130 rocznicę śmierci* („Básník věčně živý. Adam Mickiewicz a jeho tvorba v polské poezii – k 130. výročí úmrtí", Krakov 1985), *„Słowo jako narzędzie ułomne...". (Materiały pomocnicze do „Nauki o języku" dla polonistów szkół ponadpodstawowych). Praca zbiorowa* („Slovo jako křehký instrument. Příručka do Jazykovědy pro polonisty středních škol", Krakov 1994), *Szkolna terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów* („Školní terminologie jazykovědy /v systematickém pojetí/ pro učitele a žáky", Krakov 1988), *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* („Vybrané otázky z jazykovědy a popisné poetiky na střední škole", Krakov 1990), *„Ziemio moja sądecka...". Antologia poezji i prozy* („Moje sončská země...". Antologie poezie a prózy, Krakov 1991, 1993, 2010). Redigovala sbírky poezie z edice Knihovničky polské milostné poezie. V jejím rámci zpracovala: *Erotyki* Adama Mickiewicze („Milostné básně" Adama Mickiewicze; Krakov 1992, 1994), *Erotyki* Kazimierze Przerwy-Tetmajera („Milostné básně" Kazimierze Przerwy-Tetmajera; Krakov 1993), *Erotyki* Łucje Danielewské (Krakov 1994), *Erotyki* Marie Pawlikowské-Jasnorzewské („Milostné básně" Marie Pawlikowské-Jasnorzewské; Krakov 1995), *Erotyki* Władysława Broniewského („Milostné básně" Władysława Broniewského; Krakov 1997). Redaktorka dvou nepublikovaných antologií současné polské religiózní poezie: *Pocieszycielko nasza...* („Utěšitelko naše", výbor mariánských básní), *Poetyckie „wadzenie się" z Bogiem* („Básnické »spory« s Bohem", výběr křesťanských básní) a nevydané chopinovské antologie *„Kształtem miłości piękno jest...". Wybór wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze* („Formou lásky je krása..." Výbor básní polských básníků o Fryderyku Chopinovi, jeho tvorbě a hře", strojopis v Muzeu F. Chopina v Żelazové Woli, ilustrovaný notami z jeho děl). Autorka metodické publikace *„W mojej Ojczyźnie-polszczyźnie". Kompendium*

wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami („V mojí Mateřštině-polštině. Kompendium informací o polštině s cvičeními a výkladovými texty", strojopis v Jagellonské knihovně).

[Český překlad: Libor Martinek]

Informácie o autorke v slovenčine / Information about the Author in Slovak:

Janina Kwiek-Osiowska (nar. 1937), PhD., doktorka humanitných vied v oblasti poľského jazyka (jazykovedy), jazykovedkyňa, pedagogička, abiturientka Pedagogického lýcea v Novom Sonči (Nowy Sącz, 1954). Vyštudovala poľskú filológiu na Vysokej škole pedagogickej v Krakove (v r. 1958, vedúci práce: prof. Stanisław Jodłowski), autorka magisterskej práce *Dorobek kulturalno-językowy Stanisława Szobera* („Jazykovo-kultúrne dielo Stanisława Szobera", Krakov 1958), obhájila doktorát na Vysokej škole pedagogickej na Fakulte Humanitných štúdií prácou *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* („Vývoj poľského príslovkového určenia spôsobu", Krakov, II 1972, vedúci práce: prof. St. Jodłowski), profesorka poľštiny na II LO (všeobecnovzdelávacom lýceu) M. Konopnickej v Novom Sonči (1959 – 1981), metodička-polonistka v Centre vzdelávania učiteľov v Krakove (1981 – 1989), členka Poľského Towarzystwa Językoznawczego (Poľského jazykovedného združenia), Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (Združenie priateľov poľského jazyka), Stowarzyszenia Autorów ZAIKS (Združenie autorov ZAIKS), autorka kníh: *ABC polskiej gramatyki. Leksykon szkolny* („ABC poľskej gramatiky. Školský lexikón", Varšava 1992, 1994), *„Autorów – sądzą ich dzieła...". Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* („Autori súdia ich diela...". Antológia poézie o poľských spisovateľoch a ich tvorbe, štyri zošity, Krakov 2000, 2001, 2002, celok nevydaný – 17 zošitov, strojopis v Jagellonskej knižnici), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* („Blahoslavená Kinga a zem sončská", Krakov 1986), *Dzieje Polski w literaturze pięknej i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 1.* („História Poľska v krásnej literatúre a historických prameňoch. Príručka k výučbe histórie, 1. časť", Krakov 1985), *Dzieje Polski w literaturze i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 2* („História Poľská v krásnej literatúre a historických prameňoch. Príručka k výučbe histórie, 2. časť", Krakov 1989), *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w szkole średniej. (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami),* („Prvky historickej gramatiky poľštiny na strednej škole. Príručka s cvičeniami", Krakov 1984), *Innowacje językowe w nauczaniu szkolnym* („Jazykové inovácie v školskej výučbe", Krakov 1988), *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* („Priatelia a obrancovia poľštiny", Vratislav – Krakov 1978), *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* („Jazykoveda na strednej škole trochu netradične", Krakov 1987), *Poeta wiecznie żywy Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej – w 130 rocznicę śmierci* („Básnik večne živý. Adam Mickiewicz a jeho tvorba v poľskej poézii – k 130. výročiu úmrtia", Krakov 1985), *„Słowo jako narzędzie ułomne...". (Materiały pomocnicze do „Nauki o języku" dla polonistów szkół ponadpodstawowych). Praca zbiorowa* („Slovo ako krehký nástroj. Príručka k jazykovede pre polonistov stredných škôl", Krakov 1994), *Szkolna terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów* („Školská terminológia jazykovedy /v systematickom poňatí/ pre učiteľov a žiakov", Krakov 1988), *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* („Vybrané otázky z jazykovedy a opisnej poetiky na strednej škole", Krakov 1990), *„Ziemio moja sądecka... ". Antologia poezji i prozy* („Moja sončská zem...". Antológia poézie a prózy, Krakov 1991, 1993, 2010). Redigovala zbierky poézie z edície Knihovníčky poľskej milostnej poézie. V jej rámci spracovala: *Erotyki* Adama Mickiewicze („Milostné básne" Adama Mickiewicza; Krakov 1992, 1994), *Erotyki* Kazimierze Przerwy-Tetmajera („Milostné básne" Kazimierza Przerwy-Tetmajera; Krakov 1993), *Erotyki* Łucje Danielewské („Milostné básne" Łucje Danielewskej; Krakov 1994), *Erotyki* Marie Pawlikowské-Jasnorzewské („Milostné básne" Marie Pawlikowskej-Jasnorzewskej; Krakov 1995), *Erotyki* Władysława Broniewského („Milostné básne" Władysława Broniewského;

Krakov 1997). Redaktorka dvoch nepublikovaných antológií súčasnej poľskej religióznej poézie: *Pocieszycielko nasza...* („Utešiteľka naša“, výber mariánskych básní), *Poetyckie „wadzenie się” z Bogiem* („Básnické »spory« s Bohom“, výber kresťanských básní) a nevydané chopinovské antológie *„Kształtem miłości piękno jest...”. Wybór wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze* („Formou lásky je krása...“. Výber básní poľských básnikov o Fryderykovi Chopinovi, jeho tvorbe a hre“, strojopis v Múzeu F. Chopina v Želazovej Woli, ilustrovaný notami z jeho diel). Autorka metodickej publikácie *„W mojej Ojczyźnie-polszczyźnie”. Kompendium wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami* („V mojej Materčine-poľštine“. Kompendium informácií o poľštine s cvičeniami a výkladovými textami, strojopis v Jagellonskej knižnici).

[Slovenský preklad: Ivica Hajdučeková]

Информация об авторе по-русски / Справка об авторе на русском языке / Information about the Author in Russian:

Янина Квек-Осёвская (1937-), доктор философии (PhD), доктор гуманитарных наук в области польского языка (языкознание), преподаватель, педагог. Абитуриентка Педагогического Лицея в Новым Сонче (1954), выпускница курсов польской филологии в Высшей Педагогической Школе в Кракове (май 1958, научный руководитель – проф. Станислав Йолдовский), автор магистерского исследования *Dorobek kulturalno-językowy Stanisława Szobera* / «Культурно-языковые достижения Станислава Шобера» (Краков, 1958). Защитила научную степень доктора в Высшей Педагогической Школе на гуманитарном отделении на основании защиты диссертации *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* / «Развитие польского обстоятельства способа действия» (Краков, февраль 1972, научный руководитель – проф. Станислав Йолдовский). Учительница польского языка в общеобразовательном лицее (II LO) имени М. Конопницкой в Новым Сонче (1959-1981), методист-полонист в Центре повышения педагогической квалификации в Кракове (1981-1989). Член польского языковедческого общества, Общества любителей польского языка, Содружества авторов ZAIKS (Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych). Автор книг, в частности: *ABC polskiej gramatyki. Leksykon szkolny* / «Основы польской грамматики» (Варшава, 1992, 1994[2]), *„Autorów – sądzą ich dzieła...”. Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* / «“Авторов судят по произведениям...” Антология стихов о польских писателях и их творчестве» (в 4 ч., Краков, 2000, 2001, 2002, полностью не издана – 17 тетрадей, машинопись в Ягеллонской библиотеке), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* / «Благословенны Кинга и земля сондецкая» (Краков, 1986), *Dzieje Polski w literaturze pięknej i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 1.* / «Польские произведения в художественной литературе и исторических источниках. Вспомогательные материалы к изучению истории» (Ч. 1 – Краков, 1985, и Ч. 2 – там же, 1989), *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w szkole średniej. (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami)* / «Элементы исторической грамматики польского языка в средней школе: вспомогательные материалы с упражнениями» (Краков, 1984), *Innowacje językowe w nauczaniu szkolnym* / «Языковые инновации в школьном обучении» (Краков, 1988), *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* / «Почитатели и защитники польского языка» (Вроцлав – Краков, 1978), *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* / «Наука о языке в школе несколько по-другому» (Краков, 1987), *Poeta wiecznie żywy Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej – w 130 rocznicę śmierci* / «Поэт вечно живой. Адам Мицкевич и его творчество в польской поэзии (к 130-летию годовщины смерти)» (Краков, 1985), *„Słowo jako narzędzie ułomne...”. (Materiały pomocnicze do „Nauki o języku” dla polonistów szkół ponadpodstawowych). Praca zbiorowa* / «“Слово как искалеченный инструмент...” Вспомогательные материалы к “Науке о языке” для полонистов в специальных школах» (Краков, 1994), *Szkolna*

terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów / «Школьная терминология науки о языке (в систематическом изложении) для учителей и учеников» (Краков, 1988), *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* / «Избранные задания из науки о языке и описательной поэтике в специальных школах» (Краков, 1990), *„Ziemio moja sądecka...". Antologia poezji i prozy* / «"Земля моя сондецкая..." Антология поэзии и прозы» (Краков, 1991, 1993[2], 2010[3]). Редактировала томики серии «Польская библиотека любовной лирики». В частности: *Erotyki* / «Любовная лирика» Адама Мицкевича (Краков, 1992, 1994[2]), *Erotyki* / «Любовная лирика» Казимежа Пшервы-Тетмайера (Краков, 1993), *Erotyki* / «Любовная лирика» Люции Данилевской (Краков, 1994), *Erotyki* / «Любовная лирика» Марии павликовской-Ясножевской (Краков, 1995), *Erotyki* / «Любовная лирика» Владислава Броневского (Краков, 1997). Редактор двух неопубликованных антологий современной польской религиозной поэзии: *Pocieszycielko nasza...* / «Утешительница наша...» (избранное из мариинской поэзии), *Poetyckie „wadzenie się" z Bogiem* «Поэтический спор с Богом» (избранное их лирики, обращённой к Христу) и неизданной шопеновской антологии *„Kształtem miłości piękno jest...". Wybór wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze* / «"Род любви есть красота..." Избранные стихотворения польских поэтов о Фредерике Шопене, его творчестве и мастерстве пианиста» (машинопись в Музее Шопена в Желязовой Воле, иллюстрированная нотами его произведений). Автор методической книги *„W mojej Ojczyźnie-polszczyźnie". Kompendium wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami* / «"В моей Отчизне польской". Компендиум исследований о польском языке с текстами-иллюстрациями» (машинопись в Ягеллонской библиотеке).

[Русский перевод: Надежда Георгиевна Колощук]

Інформація про автора / Довідка про автора українською мовою / Information about the Author in Ukrainian:

Яніна Квек-Осьовська (1937-), доктор філософії (PhD), доктор гуманітарних наук у царині польської мови (мовознавство), викладачка, педагог. Абітурієнтка Педагогічного Ліцею в Новим Сончу (1954), випускниця курсів польської філології у Вищій Педагогічній Школі у Кракові (травень 1958, науковий керівник – проф. Станіслав Йолдовський), авторка магістерської праці *Dorobek kulturalno-językowy Stanisława Szobera* / «Культурно-мовний доробок Станіслава Шобера» (Краків, 1958). Здобула науковий ступінь доктора у Вищій Педагогічній Школі на гуманітарному відділі, захистивши дисертацію *Rozwój polskiego okolicznika sposobu* / «Розвиток польської обставини способу дії» (Краків, лютий 1972, науковий керівник – проф. С. Йолдовський). Вчителька польської мови в загальноосвітньому ліцеї (II LO) імені М. Конопніцької в Новим Сончу (1959-1981), методист-полоніст у Центрі підвищення (педагогічної) кваліфікації у Кракові (1981-1989). Член польського мовознавчого товариства, Товариства любителів польської мови, Співдружності авторів ZAIKS (Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych). Автор багатьох книг, зокрема: *ABC polskiej gramatyki. Leksykon szkolny* / «Основи польської граматики» (Варшава, 1992, 1994[2]), *„Autorów – sądzą ich dzieła...". Antologia wierszy o polskich pisarzach i ich twórczości* / «"Авторів судять за їхніми творами..." Антологія віршів про польських письменників та їхню творчість» (у 4 кн., Краків, 2000, 2001, 2002, не видана повністю – 17 зошитів машинопису знаходяться у Ягеллонській бібліотеці), *Błogosławiona Kinga i ziemia sądecka* / «Благословенна Кінга і земля сондецька» (Краків, 1986), *Dzieje Polski w literaturze pięknej i źródłach historycznych. Materiały pomocnicze do nauczania historii. Cz. 1.* / «Польські твори в художній літературі та історичних джерелах. Допоміжні матеріали для вивчення історії» (Ч. 1 – Краків, 1985, Ч. 2 – там само, 1989), *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego w*

szkole średniej. (Materiały pomocnicze z ćwiczeniami) / «Елементи історичної граматики польської мови в середній школі: допоміжні матеріали та вправи» (Краків, 1984), *Innowacje językowe w nauczaniu szkolnym* / «Мовні інновації у шкільному навчанні» (Краків, 1988), *Miłośnicy i obrońcy języka polskiego* / «Шанувальники та захисники польської мови» (Вроцлав – Краків, 1978), *Nauka o języku w szkole trochę inaczej* / «Наука про мову у школі: трохи інакше» (Краків, 1987), *Poeta wiecznie żywy. Adam Mickiewicz i jego twórczość w poezji polskiej – w 130 rocznicę śmierci* / «Поет вічно живий. Адам Міцкевич та його творчість у польській поезії (до 130-ї річниці смерті)» (Краків, 1985), *„Słowo jako narzędzie ułomne...". (Materiały pomocnicze do „Nauki o języku" dla polonistów szkół ponadpodstawowych). Praca zbiorowa* / «"Слово як скалічений інструмент..." Допоміжні матеріали до "Науки про мову" для полоністів у спеціальних школах: збірник» (Краків, 1994), *Szkolna terminologia nauki o języku (w układzie systematycznym) dla nauczycieli i uczniów* / «Шкільна термінологія науки про мову (у систематичному викладі) для учителів та учнів» (Краків, 1988), *Wybrane zagadnienia z nauki o języku i poetyki opisowej w szkołach ponadpodstawowych* / «Вибрані завдання з науки про мову та описової поетики у спеціальних школах» (Краків, 1990), *„Ziemio moja sądecka...". Antologia poezji i prozy* / «"Земле моя сондецька..." Антологія поезії та прози» (Краків, 1991, 1993[2], 2010[3]). Редагувала збірки серії «Польська бібліотека любовної лірики». Зокрема: *Erotyki* / «Любовна лірика» Адама Міцкевича (Краків, 1992, 1994[2]), *Erotyki* / «Любовна лірика» Казимежа Пшерви-Тетмаєра (Краків, 1993), *Erotyki* / «Любовна лірика» Люції Данилевської (Краків, 1994), *Erotyki* / «Любовна лірика» Марії Павліковської-Ясножевської (Краків, 1995), *Erotyki* / «Любовна лірика» Владислава Броневського (Краків, 1997). Редактор двох неопублікованих антологій сучасної польської релігійної поезії: *Pocieszycielko nasza...* / «Утішнице наша...» (вибране з маріїнської поезії), *Poetyckie „wadzenie się" z Bogiem* / «Поетичне змагання з Богом» (вибране з лірики, зверненої до Христа) і шопенівської антології *„Kształtem miłości piękno jest...". Wybór wierszy poetów polskich o Fryderyku Chopinie, jego twórczości oraz grze* / «"Кшталтом любові є краса..." Вибране з польських поетів про Фредеріка Шопена, його творчість і гру» (машинопис у Музеї Шопена в Желязовій Волі, ілюстрований нотами його творів). Автор методичної книги *„W mojej Ojczyźnie-polszczyźnie". Kompendium wiedzy o języku polskim z ćwiczeniami i ilustrującymi tekstami* / «"У моїй Вітчизні-польщизні". Компендіум досліджень про польську мову з текстами-ілюстраціями» (машинопис у Ягеллонській бібліотеці).

[Український переклад Надія Георгіївна Колошук]